→ Hazırlayan: Gülder Demir
gulder.demir@dunya.com

Asya'nın İletişim Üssü:

Hindistan, ABD'nin 12,46 trilyon dolarla birinci, Çin'in 2,23 trilyon dolarla dördüncü sırada yer aldığı Dünya Bankası'nın en zengin on beş ülke listesinde 12'nci sırada. Dünyanın en büyük ikinci nüfusuna sahip dev bir pazar olan Hindistan önemli bir potansiyeli var ve hızlı gelişen bir ekonomi

Hindistan son dönemlerde hızla büyüyen ekonomisiyle dikkat çekiyor ve dünyanın en iyi performansa sahip ekonomisini oluşturuyor. 1980'li yıllara kadar kapalı bir ekonomiyken daha sonra dışa açılarak büyüme rekorları kıran Hindistan, son yıllarda büyüme hızını iyiden iyiye artırdı. 1912 farklı dil ve lehçenin konuşulduğu, 231 ayrı din mensubunun, farklı kültürün bulunduğu bu ülke zenginlik ve yoksulluğu, gelenekle yüksek teknolojiyi, kaos ile düzeni bir şekilde barındırarak bugünkü dinamizmine ulaştı. Son dönemde nüfusu, alım gücü, büyüme hızı ve fırsatlar nedeniyle "süper güç" olarak tanımlanan Hindistan başta ABD, Rusya ve Çin olmak üzere birçok ülkeden yatırımcı akınına uğruyor.

Hindistan'da 1990'lı yıllarda uygulamaya giren reformların ekonomiye etkisi kısa sürede görülmeye başladı. Birçok sektörün özel kesime ve yabancı sermayeye açılması, dış ticarette sınırlamaların azalması, gümrük oranlarının düşmesi, finans sektörünün yeniden yapılandırılması, kamu maliyesinin sağlıklı bir yapıya kavuşması Hindistan'ı bugünkü konumuna getirdi.

Çin'in serbest ticaret ve serbest bölgeler sayesinde yakaladığı başarıdan yola çıkarak, getirilen düzenlemeler sayesinde artık serbest bölgelerde yapılan satışlar ihracat kategorisinde değerlendiriliyor, bu bölgelerden Hindistan içine yapılan satışlarda da bir dizi muafiyetler söz konusu oluyor.

DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN DEV BİR PAZAR

Hindistan ekonomisi, satın alma gücü giderek artan üç yüz milyondan fazla orta sınıf mensubu tüketiciyi bir araya getiriyor. Yoksul bir ülke olarak değil, satın alma gücüne sahip bir tüketim toplumunun yer aldığı istikrarlı makro ekonomik yapısı ile geç kalınmadan keşfedilmesi gereken bir pazar olarak karşımıza çıkıyor. İşlenmeye açık zengin

HİNDİSTAN

doğal kaynakları ve yüksek kâr potansiyelli iş ve yatırım olanakları ile cazip bir hedef haline geliyor.

Gelişen orta sınıfıyla hatırı sayılır bir iç pazara sahip olan Hindistan'ın bir milyarı aşan nüfusu, yüzde 1,38'lik yıllık artış ile gelecek yüzyılın ilk yarısında Çin nüfusunu aşacağa benziyor. Hızla büyüyen bu tüketim pazarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretim altyapısının modernizasyonu gerekiyor, bu doğrultuda ana mallar ve teknoloji ithal ediliyor.

Türkiye'nin bu dev pazarı bir fırsat olarak değerlendirdiği söylenemez. Hindistan ile ticari ilişkiler ancak 90'lı yıllarda gelişme göstermeye başladı; iki ülke arasında ticaret hacminde artış söz konusu, ancak ticaret dengesi Türkiye aleyhine gelişiyor. Hindistan'a ihracat ise 2000 yılında 56 milyon 47 bin dolarken 2005 yılında ancak 219 milyon 867 bin dolara ulaştı. Hindistan 2006 Temmuz ayı rakamları ile ihracat yapılan ilk elli ülke arasında yer almazken, ithalatta 24'üncü sırada. İthalat yüzde 13,4 artışla 852 milyon 268 bin dolar oldu. İhracatımızda haşhaş tohumu, demir-çelik, kuru nohut, yıkanmamış yün, transformatör, makine ve çeşitli maden cevherleri yer alırken, Hindistan'ın ithal ettiği ürünler arasında ham petrol, makine, mücevherat, gübre ve kimyasallar var.

TÜRKİYE HİNDİSTAN ORTAK GİRİŞİMLERİ

Hindistan hükümeti, yatırımcılara ihraca yönelik üretimi cazip kılmak üzere özel teşvikler sunmakta. Bu teşvikler Çin'de de olduğu gibi bu işlem için kurulacak özel bölgelerde uygulanacak. Hindistan 1991 yılından itibaren, serbest piyasa ekonomisini yerleştirme çabalarına paralel olarak, birçok alanda yabancı sermaye ve teknolojik işbirliğine ihtiyaç duymakta. Özellikle enerji üretimi ve dağıtımı, liman, otoyol ve köprü yapı-

mı, petrol çıkarımı ve rafine edilmesi, haberleşme, deniz taşımacılığı, tekstil, ilaç, kimya, elektronik, gıda isleme ve paketleme sektörlerinde işbirliği imkânları mevcut.

Hindistan Hükümeti, yatırımcılara yatırım teşvikleri, vergi muafiyeti gibi çeşitli kolaylıklar sağlamakta. Türk şirketleri de söz konusu teşviklerden faydalanarak, Hindistan'da yatırım yapabilecektir. Dünyanın önde gelen pamuk üreticilerinden olan Hindistan yeterli iç üretime karşın giderek artan ithalat sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Hindistan'da iplik üreticileri kaliteli ve ucuz ithal pamuğa giderek daha fazla ilgi göstermektedirler.

Hindistan ve Türkiye arasında birçok ortak girişim de mevcut; Türk şirketleri demiryolundan karayolu yapımına Hindistan'da birçok proje üzerinde çalıştı. Hint ve Türk konsorsiyumları enerji nakil hattından Bakü - Tiflis - Ceyhan petrol boru hattının Türkiye'deki 300 kilometreyi aşan bir bölümünün yapımına kadar bir dizi projeyi ortaklaşa gerçekleştirdi. Ancak sadece başlangıç olabilecek bu girişimler artarak gelişme yolunda.

TÜRKİYE - HİNDİSTAN DIŞ TİCARETİ (BİN DOLAR)

YILLAR	İHRACAT (X)	İTHALAT (M)	X / M	DENGE	HACİM
1990	**61,553**	**78,329**	**0.78**	**-16,776**	**139,882**
1991	47,430	87,077	0,54	-39,647	134,507
1992	**42,166**	**100,244**	**0,42**	**-58,078**	**142,400**
1993	31,787	151,853	0,20	-120,066	183,640
1994	**78,214**	**110,849**	**0,70**	**-32,635**	**189,063**
1995	42,006	222,872	0,18	-180,866	264,878
1996	**59,390**	**258,174**	**0,23**	**-198,784**	**317,564**
1997	60,826	300,892	0,20	-240,066	361,718
1998	**73,354**	**276,307**	**0,26**	**-202,953**	**349,661**
1999	120,531	243,009	0,49	-122,478	363,540
2000	**56,047**	**449,307**	**0,12**	**-393,260**	**505,354**
2001	74,350	354,875	0,21	-280,525	429,225
2002	**69.520**	**564,020**	**0,12**	**-495.500**	**633.540**
2003	71,365	722,855	0,10	-651,490	794,220
2004	**136,137**	**1,046,391**	**0,13**	**- 910,073**	**1,182,708**
2005	219,869	1,278,725	0,17	-1,058,856	1,498,594
2006	**222,242**	**1,559,897**	**0,14**	**-1,337,655**	**1,782,139**
2007	347,209	2 299 508	0,15	-1,952,299	2,646,717

Hindistan'da altyapı yapımı geleneksel olarak kamu sektörünün görev alanında, ancak özellikle son yıllarda altyapıya olan büyük talebin ve kalitenin iyileştirilmesi ihtiyacının karşılanması amacıyla özel sektörün ve yabancı sermayenin katılımı teşvik edilmekte. Altyapıda daha büyük yatırımlara gidilmesini cazip kılmak ve kamu-özel sektör ortaklığını geliştirerek, daha büyük ölçüde ticarileşmeyi sağlamak konusunda hükümete tavsiyelerde bulunmak üzere Rakesh Mohan Komitesi kurulmuş. Komite, altyapıda on yıl süreyle toplam 330-345 milyar dolar tutarında yatırım yapılacağını tahmin etmekte. Toplam sermaye girişinin yüzde 40'ından fazlasının altyapı sermaye gereksinimini finanse etmeye yönlendirileceği hesap edilmekte.

HİNDİSTAN'DA DİKKAT ÇEKEN YATIRIM ALANLARI

Hindistan'a en fazla döviz girdisi sağlayan sektör olan turizm, öncelikli sanayi ilan edilmiştir. Bu alanda yabancı sermayenin yüzde 51'i kısa sürede onaylanmaktadır. Otel, tatil köyleri, sağlık ve toplantı merkezleri yapımı için büyük imkânlar sunulmaktadır.

Enerji sektöründe, ortak girişim veya mülkiyetin tamamen devri şeklindeki uygulamalarla, özel sektörün bu alanlara yatırım yapması teşvik edilmektedir. Elektrik üretim ve dağıtım şirketlerinin

İKİ ÜLKE ARASINDA YAPILAN YATIRIMLAR

Türk firmalarının Hint yatırımlarından aldığı pay oldukça düşük düzeyde olmasına karşın son yıllarda yukarı yönlü bir trend gözlenmektedir. Firmaların ilgisinin son yıllarda arttığını söylemek mümkün. Bunlardan en önemlileri şunlar;

Farplas Hindistan Yatırımı

Renault, Toyota, Ford, Honda, Mercedes ve Hyundai gibi markaların önemli tedarikçisi olan Farplas, global araç projelerinde yer alabilmek için 2008 ortasında Hindistan'da üretime başlıyor. 2008'de kırkıncı yılını kutlamaya hazırlanan Farplas bu ülkede ticari araç firmaları için üretim yapacak. Farplas Hindistan'da ikinci bir tesis ile birlikte ayrıca Mısır ve İran'da da üretim için yatırım planları yapıyor.

Söktaş-Tekstil Fabrikası

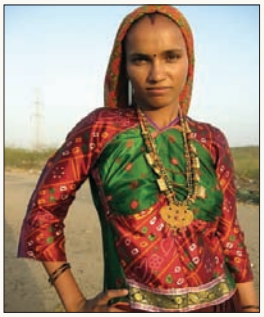
Söktaş Tekstil'in 2007'de Hindistan'da kurduğu Söktaş India PVT şirketi 2008 yılının üçüncü çeyreğinde Hindistan pazarına yönelik üretime geçmeyi planlıyor. Türkiye'de yılda 14 milyon metre olan kapasitesini Hindistan fabrikasıyla ikiye katlayacak olan Söktaş Tekstil, özellikle Hindistan ve diğer Asya ülkelerinde yüz milyonlarca kişiden oluşan lüks tüketim pazarında bizzat bulunarak rekabette öne geçmeyi planlıyor. Ödenmiş sermayesi 1,1 milyon dolar olan Söktaş India PVT'ye önümüzdeki 4-5 yılda yapılacak toplam yatırımın 83 milyon dolara ulaşacağı tahmin ediliyor. 2008 sonuna kadar 12 milyon doları özsermaye olmak üzere yatırım toplamının otuz milyon dolara ulaşması öngörülüyor.

Bu şirketlerin yanı sıra, Türkiye'nin en büyük ilaç üreticisi Abdi İbrahim, Hindistan merkezli Strides Arcolab ile eşit ortaklığa dayanan Abdi Strides isimli yeni bir şirket kurdu. Buna göre Strides'ın geliştirdiği ürünler Türk, Orta Doğu ve eski Sovyet Cumhuriyetleri pazarlarına ulaşırken, Abdi İbrahim'in jenerik ürünleri de Strides'ın faaliyet gösterdiği pazarlara erişebilecek. Karel Santral Sistemleri, Kablo ve Santral Fabrikası; Atlas İlaç, üretim birimi yatırımı; Şişecam, cam üretimi; Cevher grubu, otomotiv yan sanayi yatırımı ve Atasay da altın işleme tesisi yatırımı için Hindistan'da yatırım yapan firmalar arasında yer almakta.

Resmi kayıtlara göre Türkiye'de dokuz adet Hint firması faaliyet göstermektedir. Söz konusu firmaların toplam sermayeleri 3,013 milyon YTL olup, toplam yabancı sermaye içerisindeki payı yüzde 0,05'tir. Bunların en büyüğü Çorlu'da bulunan Avrupa Serbest Bölgesi'nde faaliyet gösteren Polyplex isimli polyester film üreticisidir. Bu firmanın yatırımı Türkiye'yi bölgedeki en önemli polyester film üreticilerinden biri konumuna getirmiştir. Ayrıca Indian Eximbank'ın Türkiye'de bir temsilcilik açma yönünde çalışmaları olduğu, bunun yanında önemli Hintli grupların Türkiye'de yatırım yapmak konusunda girişimlerde bulundukları öğrenilmiştir. Ancak aynı şekilde Hint tekstil firmaları tarafından yapılan çeşitli yatırım araştırmalarının Mısır'ın daha uygun yatırım koşulları önermesi ve Türkiye'de yabancı personele çalışma izinlerinin

kârları beş yıl süreyle vergiden muaf tutulmaktadır. Elektrik malzemeleri ve kömürün ithalatına düşük gümrük resimleri uygulanmaktadır. Üretici ve lisans sahibi firmalar için ek teşvikler sağlanmaktadır. Enerji alanında çok sayıda yeni projenin mevcut olduğu bilinmektedir.

Hindistan yüz megawatt'tan fazla kapasitesiyle rüzgâr gücü ile çalışan jeneratör ile enerji üretiminde A.B.D ve Almanya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Hindistan 25 bin mw'den fazla rüzgâr enerjisine sahiptir ve başlıca enerji kaynakları Tamil Nadu ve Gujarat eyaletlerinde bulunmakta. Rüzgâr gücü sektöründe özel yatırımı teşvik için özel sektör ve hükümetin katılımıyla çeşitli rüzgâr çiftlikleri yapılmıştır. Bu yenilik sektöre yatırım yapmak isteyen çok sayıda firmanın ilgisini çekmektedir.

Haberleşme politikası, mevcut yeraltı haberleşme ağlarının modernizasyonu ve genişletilmesi ile telefon hattı taleplerinin anında karşılanmasını öngörmektedir.

Kısa sürede onaylanan imalat projeleri için yüzde 51'e varan oranda yabancı sermayeye izin verilirken büyük perakende gruplarının girişine halen temkinli yaklaşılmaktadır.

Ucuz ve kalifiye iş gücünün yanı sıra tekstil makinelerini Avrupa'daki eşdeğerlere göre yüzde elli daha ucuza üreten ve tekstil sektöründe dünya devleri arasında yer alan Hindistan ile fason üretim ve teknoloji transferi alanlarında işbirliği yapılabilir.

İLETİŞİM DEVLERİ HİNDİSTAN'DA

Hindistan bilgisayar teknolojisi ve yazılım alanlarında dünya devleri arasında yer almaktadır. IBM, Hewlett Packard, Microsoft, AT&T, Novell gibi firmalar dahi yazılımlarını Hindistan'da geliştirme yolunu tercih etmişlerdir. Öyle ki uzmanlarca, Hindistan'ın yerli yazılım piyasası Asya'da gelecek vaat eden en verimli piyasa olarak gösterilmiştir.

İngilizce'ye dayalı eğitim sayesinde kaliteli bir insan gücü birikimine sahip olan Hindistan, bu birikimi ucuz işgücü ile birleştiği için küresel şirketler çağrı merkezlerini (call centers) ve benzeri konulardaki iş süreçlerini artık Hindistan'dan yürütmeyi tercih etmekteler. ABD teknoloji firmalarını geleceğe taşıyacak ar-ge çalışmaları, artık burada yürütülüyor. Hizmet sektörünün ekonomideki payı ise neredeyse yüzde elliyi buluyor.

Hindistan teknoloji ve bilim altyapısındaki konumu ile de dikkat çekerken, bilim adamı, uzman ve teknisyen kadrosu bakımından dünyada ikinci sırada geliyor. Gelişen ekonominin belkemiğini iletişim teknolojisi oluştururken, bu sektörde dünya sıralamasında beşinci sırada yer alıyor.

çıkarılmasında uzun süredir yaşanan sıkıntılar nedeni ile Mısır'a kaydığı öğrenilmiştir. Bu firmaların dışında son dönemde basına yansıyan karşılıklı yatırımlar ile ilgili bilgiler şöyle:

Borusan Telekom - Dhanus

Merkezi Chennai, Hindistan'da ve global operasyon merkezleri Yeni Delhi ve Kaliforniya'da bulunan Dhanus Technologies Ltd., 1993 yılında kuruldu. Şirket, telekom servisleri, IT/ITES ve Telematic hizmetleri alanlarında operasyonlarını sürdürmekte. Hızlı büyüme stratejisini sürdüren iletişim hizmetleri şirketi, portföyüne Türkiye'den Borusan Telekom'u kattı. Dhanus Technologies Direktörü Krishnan Muttu, Borusan Telekom'un yüzde 100'ü için 30 milyon USD dolayında bir anlaşmaya vardıklarını belirtti. Şirketin toplam gelirlerinin 67-70 milyon USD aralığında olduğunu kaydeden Muttu, ilk yıl için kâr beklentilerini yüzde 10-12 sonraki yıllar içinse yüzde 25-30 olarak açıkladı.

GMR-Limak

Temmuz 2007'de yapılan ihale sonucu KDV dâhil 2,280 milyar Euro bedelle Sabiha Gökçen Havalimanı'nın yeni dış hatlar terminal binası ve diğer ilgili tesislerinin yap-işlet-devret modeli ile yapılması hakkını kazanan Limak İnşaat AŞ.- GMR Infrastructure Ltd- Malaysia Airport Holding Berhad Ortak Girişim Gurubunda yüzde 40 hisse ile yer alan GMR grup, Hindistan'ın önde gelen altyapı, inşaat ve enerji şirketlerini bünyesinde barındırıyor. Delhi ve Haydarabat havalimanlarının da işletmesini yürüten GMR, elektrik üretim, iletim ve dağıtımında Hindistan'daki başlıca firmalardan biri. GMR grup ayrıca tarım ürünleri özelliklede etanol üretimi alanında faaliyet gösteriyor.

IOC - Çalık

İlk olarak Çalık Holding ile birlikte Tüpraş özelleştirmesine katılan IOC'nin (Indian Oil Corporation) yine aynı holdingle 4,9 milyar dolara mal olacak 15 milyon ton/yıl kapasiteli rafineri ve petrokimya tesisini ortak olarak kurmak için EPDK'ye yaptığı 49 yıllık rafinerici lisans başvurusu kabul edildi. IOC, Fortune dergisinin 2007 global 500 şirket sıralamasında 135. sırada yer alıyor.

Polyplex

Dünyanın beşinci büyük ince polyester film üreticisi Polyplex, üretim operasyonlarını coğrafik olarak çeşitlendirme stratejisine paralel olarak Çorlu Avrupa Serbest Bölgesi'nde Aralık 2005'te 24,000 TPA'lık kapasiteli bir polyester film tesisi yatırımı yaptı. İçerisinde 4 MW elektrik santrali barındıran yatırım projesinin ardından 2006 yılının Mart ayında 5000 TPA kapasiteli bir metal kaplama tesisi yatırımı yine aynı bölgede hayata geçirildi. Firma son olarak bir çip tesisi kurma sürecinde olup tüm yatırımların toplam tutarı 55 milyon ABD Doları olarak öngörülmekte.

DEİK TÜRK-HİNDİSTAN İŞ KONSEYİ BAŞKANI CEFİ J. KAMHİ:

Hindistan Dünyanın On İkinci Büyük Ekonomisi

DEİK Türk Hindistan İş Konseyi Başkanı Cefi J. Kamhi, Hindistan'ın dünya ekonomisi ile entegrasyon çabalarının, 1991 yılından itibaren meyvelerini vermeye başladığını belirterek, özellikle son on yıllık dönemde dünyanın off-shore (taşeronluk) üssü rolünü üstlenen ülkede yabancı yatırımların her geçen yıl artmakta olduğunu söyledi

DEİK Türk Güney Asya İş Konseyleri Koordinatör Başkanı ve aynı zamanda DEİK Türk-Hindistan İş Konseyleri Başkanı Cefi J. Kamhi, dünyanın gözünü diktiği Hindistan gibi bazı ülkelerin ihracat sepetleri ile Türkiye'nin ihracat sepeti arasında büyük paralellikler olduğunu belirtti. İhracat sepetimizin giderek daha fazla katma değerli ürünlerden oluşturulmasını sağlayamazsak kısa vadede rekabet etme şansımızın çok zorlanacağını vurgulayan Cefi. J Kamhi, TOBB Ekonomik Forum Dergisi için Güney Asya ülkeleri ile Türkiye'nin ekonomik ve ticari ilişkilerini değerlendirerek, Türkiye ile Hindistan arasında süren ticari ilişkilere yönelik sorularımızı yanıtladı:

2007 yılı Güney Asya ülkeleri açısından ekonomik ilişkilerde ne tür gelişmeler oldu ve bu yıl beklentiler nedir?

Türkiye'nin bu bölge ile ikili ekonomik ilişkilerini incelerken birkaç farklı başlık altında incelemek mümkün. Bölgedeki Singapur, Malezya ve son dönemde uluslararası yatırımcı kimliği giderek öne çıkan Hindistan gibi yurtdışı yatırımları ile de dikkat çeken ve belirli bir finans gücüne sahip olan ülkeler bulunmakta. Türkiye'ye yatırım çekilmesine yönelik bir gündem üzerinde çalışırken Pakistan, Tayland, Bangladeş gibi ülkeler ile daha çok dış ticaret odaklı bir ilişki kurduğumuz görülüyor. Dolayısıyla bölge ile ilişkimizin homojen bir tarifi yok.

Geçtiğimiz yıllarda Singapur'un Türkiye'ye yatırım yapması konusunda yaşanmış bazı sıkıntılar mevcuttu. Bugün onların büyük ölçüde aşılmaya başlandığı görülüyor. Akfen Grubu ile ortak Mersin Limanı işletmesi Singapore Port Authority tarafından üstlenildi. Bu gelişmenin pek çok Singapurlu firma tarafından takip edildiğini, özellikle bilişim alanında Singapurlu firmaların Türkiye'ye ilgilerinin yoğunlaştığını görüyoruz. Aynı şekilde Malezyalı firmaların da e-devlet ve e-pasaport ihalelerine ilgileri oldu ve yeni pasaportlara ilişkin ihaleyi kazanan Malezyalı firma projesini tamamlamak üzere. Bu da yine aynı şekilde diğer Malezyalı büyük grupların ilgisini yeniden Türkiye'ye yöneltti.

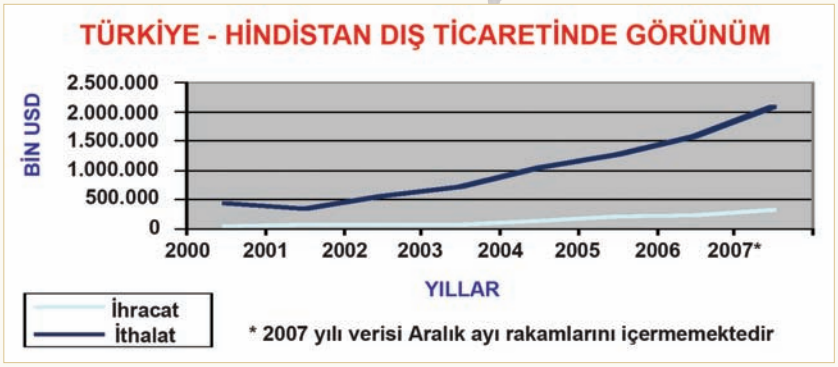
Hindistan ile zaten son beş yıldır giderek hissedilen ve iki tarafta da mevcut olan bir ilgi artışı söz konusuydu. Basında her gün Türk ve Hintli firmaların pazara girişlerine veya planlarına ilişkin bilgiler okuyorsunuz.

Diğer ülkeler için ise henüz daha çok küçük ve orta ölçekli firmaların yoğunlaştığı, ithalat ağırlıklı bir ticaret ikili ilişkilerimizdeki ana gündem maddesini oluşturmakta.

DTM tarafından 2005 yılında uygulamaya konulan Asya-Pasifik Açılım Strateji ve beraberinde çeşitli iş dünyası örgütleri tarafından yürütülen çalışmaların ikili ticaretimize katkıda bulunduğu görülüyor, ancak henüz ihracatımız açısından olumlu bir tablodan söz etmek mümkün değil.

Güney Asya ülkeleri ile Türkiye'nin ithalat ihracat dengesi nedir ve bu ülkelerle hangi alanlarda işbirliği, hangi alanlarda rekabet söz konusu?

Bölgede Singapur ve çok küçük ölçekte ticaret yaptığımız Sri Lanka, Maldiv Adaları dışında ihracatımızın ithalatımızdan fazla olduğu bir ülke mevcut değil. Bu ülkelerin bazıları ile tekstil, otomotiv, elektronik gibi sektörlerde rakip olduğumuz aşikâr. Hatta

DEİK tarafından yapılan bazı araştırmalar var. Dünyanın gözünü diktiği Hindistan gibi bazı ülkelerin ihracat sepetleri ile Türkiye'nin ihracat sepeti arasında o kadar büyük paralellikler var ki, ihracat sepetimizin giderek daha fazla katma değerli ürünlerden oluşturulmasını sağlayamazsak kısa vadede rekabet etme şansımızın çok zorlanacağını söylemek mümkün.

Güney Asya ülkeleriyle ticari ve ekonomik ilişkileri geliştirmek için neler yapılmalı?

Daha önce de sözünü ettiğim gibi DTM tarafından yürütülen yeni pazarlara açılıma ilişkin bazı çalışmaların önemli faydaları oldu. Ancak burada farklı ihtiyaç ve talepler ortaya çıktı. Türk firmaları bazı pazarlara giriyor, ancak kurumsal iletişim eksikliği, güvenilir partner bulma, vb. konularda firmaların taleplerini karşılayabilecek mekanizmaların bir an önce oluşturulması ve işlevsel hale getirilmeleri gerekiyor. Biz DEİK olarak iş konseyimiz olsun olmasın firmaları elimizden geldiğince bu pazarlara ilişkin bilgilendirmeye çalışıyoruz. Bu ülkelerin bazılarında ticaret müşavirliğimiz yok. Ticaretin altyapısını oluşturması gereken bankacılık, ulaştırma, iş dünyası örgütleri arasında diyalog eksikliği mevcut. Bazıları ile yasal altyapı henüz tamamlanmadı. Öncelikle bunların tamamlanması gerekiyor.

Türkiye ile Hindistan arasında süregelen ticari ilişkilerin boyutu ve DEİK Türk Hindistan İş Konseyi'nin ticari ilişkilerin geliştirilmesine yönelik çalışmaları hakkında bilgi verir misiniz?

Türk-Hint dış ticaretinde gerek hacim gerekse ticarete konu olan mal ve hizmet türlerinde kayda değer bir artış yaşanmaktadır. İhracatımız özellikle 2004 yılından itibaren bir ar-

Güney Asya Ülkeleri İle Türkiye'nin İthalat Ve İhracatı

Güney Asya Ülkeleri	İthalat	İhracat
Pakistan	**531,771**	**157,035**
Hindistan	2,229,508	347,209
Bangladeş	**245,699**	**63,008**
Maldiv Adaları	2	1,397
Sri Lanka	**53,310**	**44,589**
Nepal	6,579	1,246
Burma	**11,801**	**603**
Tayland	1,229,098	63,122
Laos	**734**	**22**
Vietnam	312,668	76,720
Kamboçya	**12,049**	**5,298**
Endonezya	1,359,852	173,732
Malezya	**1,252,937**	**82,810**
Brunei	6	953
Singapur	**284,469**	**389,769**
Filipinler	196,379	40,246

tış trendi izlemekte olup ithalatımız da 2001 yılı genel ithalat düşüşü dışında sürekli bir artış sergilemektedir.

2000-2007 yılları arası dönemde toplam ticaret hacmi yüzde 377 artmıştır. Yine aynı dönemde ihracat tutarı yüzde 462 artarken ithalat artışı da yüzde 366 olarak gerçekleşmiştir. İhracatın ithalatı karşılama oran yüzde 12'den yüzde 15'e yükselmiş, Hindistan'dan yaptığımız ithalat toplam dış ticaret açığının yaklaşık yüzde üçünü oluşturmuştur.

İki ülke arasında yetersiz düzeylerde olan ticari ve ekonomik ilişkileri geliştirmek amacıyla kurulan İş Konseyi'nin ilk ortak toplantısı 1996 yılında İstanbul'da yapılmıştır. Daha sonra, Federation of Indian Chambers of Commerce and Industries'in (FICCI) ev sahipliğinde 1997 yılında Yeni Delhi ve Mumbai'de 2. Ortak Toplantı, Ağustos 1998'de İzmir Fuarı çerçevesinde üçüncü, Nisan 2000'de ise Başbakan Bülent Ecevit'in Hindistan ziyareti sırasında da 4. Ortak Toplantı gerçekleştirilmiştir.

Türk-Hindistan İş Konseyi'nin 5. Ortak Toplantısı 31 Mayıs 2002'de İstanbul'da gerçekleştirilmiş; karşı kanat kuruluşu Hindistan Sanayi ve Ticaret Odaları Federasyonu FICCI'nin bir önceki dönem başkanı V. L. Dutt başkanlığında Türkiye'ye gelen heyetteki altı Hintli firmayla Türkiye'den 40 firma ikili görüşmeler yapmıştır.

Konsey'in 6. Ortak Toplantısı ise Hindistan Başbakanı Atal Birahi Vajpayee'nin 16-19 Eylül 2003 tarihleri arasında Türkiye'ye resmi ziyareti sırasında 19 eylül günü İstanbul'da gerçekleşmiştir.

2004 yılında Hindistan'ın en önemli fikir ve lobi gruplarından biri olan, sanat, iş dünyası ve akademisyenlerden oluşan Bengal İnisiyatifi Grubu Heyeti'nin İstanbul ziyareti kapsamında 4 Mayıs 2004'te DEİK/Türk-Hindistan İş Konseyi tarafından bir çalışma yemeği düzenlenmiştir.

Konsey'in son Ortak Toplantısı Hindistan'ın en büyük gruplarından temsilcilerin katılımı ile 1 Eylül 2006 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Konsey kurulduğu 1996 yılından beri iki ülke işadamlarının düzenli olarak bir araya gelmesi, karşılıklı bilgi aktarımının sağlanması, ikili ilişkilerde karşılaşılan sorunların ilgili kurumlar nezdinde dile getirilmesi ve iki ülkenin ortaya koyduğu potansiyelin birbirlerine aktarılması için gerekli platformu kurması açısından üzerine düşen görevi yerine getirmiştir.

Ayrıca somut olarak Türk Hava Yolları'nın Yeni Delhi seferlerinin başlatılması için THY nezdinde girişimlerde bulunulması, Hindistan'dan Türkiye'ye yatırım yapmak üzere gelen firmaların ilgili kamu ve özel sektör kurumları ile bir araya gelmelerini sağlamak üzere programlar yapılması (bu programların bir bölümü daha sonra doğrudan yatırıma dönüşmüştür) gibi somut çalışmalar da yürütülmüştür.

Hindistan ekonomisinin gelişimi hangi sektörlerde yoğunlaşıyor? Ekonominin temel dayanağı nedir?

Hindistan ekonomisi emek yoğun geleneksel sektörler ile bilişim, gen mühendisliği, jenerik ilaç gibi yüksek teknoloji gerektiren sektörlerin bir arada bulunduğu bir yapı arz etmektedir. Bu özelliği dolayısıyla diğer gelişmekte olan ülkelerden biraz farklı bir gelişim modeli izlendiğini söylemek mümkün. Giderek gelişen özel sektör varlığına karşın ekonomide hâlâ kamunun ağırlığının hissedildiğini söylemek mümkün.

Temelleri 1980 yılında atılmaya başlanan ekonomik liberalleşme politikalarına dayanan, Hindistan'ın dünya ekonomisi ile entegrasyon çabaları, 1991 yılından itibaren meyvelerini vermeye başlamıştır. Özellikle son on yıllık dönemde dünyanın off-shore (taşeronluk) üssü rolünü üstlenen ülkede yabancı yatırımlar her geçen yıl artmaktadır. Dünyanın on ikinci büyük ekonomisi olan Hindistan, büyüme oranlarında istikrarı ve sürdürülebilirliği sağlamayı birinci öncelik olarak belirlemiş ve geçtiğimiz beş yıl büyüme ortalamasını yüzde 6,8 gibi yüksek bir değerde tutmayı başarabilmiştir. Ayrıca 1985-2007 yılları ortalama büyüme oranı yıllık yüzde 4,5 dolayında gerçekleşmiştir. Pek çok Hintli ekonomistin önümüzdeki beş yıl için ekonomik büyüme beklentileri yıllık ortalama yüzde sekiz dolaylarındadır.

Hindistan'da gözlenen ekonomik büyümenin

en önemli dinamiklerinden birisi, hiç şüphesiz bu ülkeye yönlenen yabancı yatırım tutarlarında kaydedilen artıştır. Ağustos 1991-Ekim 2007 tarihleri arasında toplam yabancı yatırım tutarı yaklaşık 64 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılı Ocak-Ekim döneminde gerçekleşen yabancı yatırım tutarı ise 9,3 milyar USD'dir. Öte yandan, Hint şirketleri ise uluslararası pazarlara açılma stratejisi olarak genellikle şirket satın alma ve birleşmelerini seçmektedir. Hindistan Odalar Birliği'nin raporuna göre 2007-8 döneminde dış pazarlara yapılan yatırımların tutarı 15 milyar USD'ye ulaşarak, ile kez ülkeye giren yabancı yatırım tutarını aşacaktır. Ülkeye giren yabancı yatırımlar; hizmetler, özellikle IT, finans ve çağrı merkezleri sektörleri alanında yoğunlaşırken, Hintli firmaların dış yatırımları imalat, özellikle otomotiv, demir-çelik, ilaç sektörleri, sanayisinde yoğunluk göstermektedir. Yatırımların büyük ölçüde yöneldiği bölgeler ise ABD, Avrupa ve Afrika olarak göze çarpmaktadır.

Hindistan ile Türkiye arasında enerji alanında nasıl bir işbirliği öngörülüyor?

Bu aslında son dönemin giderek öne çıkan konuların başında geliyor. Biliyorsunuz Çalık Holding ile birlikte TÜPRAŞ özelleştirmesine katılan IOC'nin (Indian Oil Corporation) yine aynı holdingle 4,9 milyar dolara mal olacak 15 milyon ton/yıl kapasiteli rafineri ve petrokimya tesisini ortak olarak kurmak için EPDK'ye yaptığı 49 yıllık rafinerici lisans başvurusu kabul edildi. IOC, Fortune dergisinin 2007 global 500 şirket sıralamasında 135. sırada yer alıyor.

Kuzey Irak'ta faaliyet gösteren bazı Hintli grupların da Türk firmaları ile işbirliği yapmak istedikleri biliniyor, bu konuda görüşünüz nedir?

Dışişleri Bakanı Ali Babacan'ın şubat ayı içerisinde Hindistan'a gerçekleştirdiği ziyaret sırasında da kendilerine enerji konusunda işbirliği yapmayı teklif ettiği basına yansıdı. Buna göre Orta Asya petrolleri İsrail üzerinden süper tankerler ve petrol boru hatlarından oluşan kombine bir proje ile Hindistan'a ulaştırılacak. Henüz bu konuda İsrail ve Amerika'nın görüşleri basına yansımadı, ancak projenin Hindistan'ın enerji maliyetlerini büyük ölçüde düşürebileceği ifade ediliyor. Hindistan yüzde 70 oranında petrol ihtiyacını ithalat yolu ile karşılıyor. Bu bağımlılık 2020 yılında yüzde 91'e çıkacak. Halen ithalatının yüzde 45'ini Körfez Bölgesi'nde gerçekleştiriyor. Ortadoğu ülkeleri eklendiğinde bu oran yüzde 67'lere ulaşıyor. Ortadoğu Bölgesi'ndeki istikrarsızlık Hindistan'ı yeni kaynaklar aramaya zorluyor.

Hindistan'da iş yapma konusunda neler önerirsiniz?

Birkaç temel öneride bulunmak mümkün;

- Hindistan'ı tek ve homojen bir pazar olarak düşünmeyin, eyaletler arası ciddi bir gelişmişlik farkı mevcuttur. Bu aynı zamanda tek bir firmanın bütün ülkeye mal/hizmet tedariki yapabilirliğini zorlaştıran bir etkendir, her bölge için farklı distribütör kullanılması gerekebilir.
- Diğer gelişmekte olan pazarların aksine pazarın hakimiyeti uluslararası markalarda değil yerel güçlü üreticilerdedir. Pazarın yüzde 96'sı organize olmamış bağımsız perakendecilerden oluşur. Henüz uluslararası market zincirleri bile pazara yeni yeni girme yetkisi aldılar.
- Mümkünse güvenilir bir yerel ortak bulun, bu ortağın kredibilitesini ilgili kurumlardan kontrol edin,
- Fizibilite raporları hazırlarken ihtiyat payını göz önünde bulundurun, size söz verilenin dışında talepler ile karşılaşmanız halinde hazırlıklı olun,
- İyi bir muhasebeci, gümrükçü ve hukukçu ile çalışın.

KOBİ'ler Hindistan'a gitmek için nasıl bir yol izlemeli?

Kendi başına bu ülkelerde pazara giriş konusunda araştırma yapamayacak durumda olan firmalar DEİK Türk Hindistan İş Konseyimize, DTM, İGEME, vb. kurumlara başvurarak bilgi alsınlar. Bu kurumlar tarafından gerçekleştirilen iş konseyi toplantıları, ticaret heyetleri, fuarlara katılsınlar, DTM-KOSGEB gibi kurumlar tarafından verilen çeşitli destekler mevcut. (Pazar araştırması, yurtdışı mağaza açma, fuar katılımı destekleri, vs.).

DEİK Türk Hindistan İş Konseyleri Başkanı olarak önünüze koyduğunuz projeler var mı, çalışmalarınızı hangi alanlarda yoğunlaştırmayı düşünüyorsunuz?

Önümüzdeki dönemde konsey faaliyetlerinin sektörel ayrım gözetilmeksizin gerçekleştirilen genel toplantılardan sektörel, hedef odaklı ve proje bazlı etkinliklere dönüşmesi hedeflenmektedir. Eğitim bunların başında geliyor. Bu doğrultuda takip ettiğimiz çeşitli projeler mevcut. Bunları ilerleyen zamanlarda kamuoyu ile paylaşacağız.

HİNDİSTAN BÜYÜKELÇİSİ CHİTRA NARAYANAN:

"Büyük Bir Yerel Pazarımız Bulunmakta"

Hindistan Büyükelçisi Chitra Narayanan, TOBB ile Hindistan Ticaret ve Sanayi Odaları Federasyonu (FICCI) arasındaki karşılıklı ilginin arttığını ve kapsamlı bir işbirliği için bir yol açıldığını ifade ederek "TOBB ve Hindistan arasındaki bu dinamik ilişkiye katkı sağlama ayrıcalığına sahip oldum. Gelecekte de TOBB ve Hindistan arasındaki ilişkilerin çok daha başarılı bir şekilde artmasını dilerim" dedi

→ Hazırlayan: Nart BOZKURT

Hindistan, kuzeyinde Himalayalar, güneyinde de tropik bölgeleri ile coğrafi olarak Avrupa'dan daha geniş bir bölgesi. Hindistan'da her türlü iklim ve bitki örtüsü bulunmakta olduğunu belirten Hindistan Büyükelçisi Chitra Narayanan, "Böylesi büyük bir coğrafyada ve böyle bir alt kıtada, havayolu, karayolu, demiryolu ve denizyolu ulaşımlarında altyapı projelerine duyulan gereksinimi tahmin edebilirsiniz" dedi.

Hindistan'ın Ankara Büyükelçisi Chitra Narayanan, Hindistan'ın da, Ekonomik Forum Dergisi'nin sorularını yanıtlarken Türkiye ile Hindistan arasında enerji alanında neler yapılabileceğine yönelik görüşlerini açıkladı. Narayanan, Hindistan'ın da Türkiye gibi enerji ithal eden ve kendi ülkesi dışındaki kaynaklara bağımlı olan bir ülke olduğunu vurgulayarak, bu durumun her iki ülkeye de bu önemli alanda birbirleri ile nasıl daha fazla işbirliği yapabileceklerini araştırma için bir fırsat sağlayacağının altını çizdi.

Hindistan ile Türkiye arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri anlatır mısınız?

Hindistan ve Türkiye, çok köklü tarihleri olan ve eski medeniyetlere sahip iki ülkedir. Hindistan ve Türkiye, canlı ekonomileri olan iki modern ve dinamik ulustur. Doğal olarak, böyle bir zeminde ortaya çıkacak olan ekonomik ve ticari ilişkiler, sadece olumlu olabilir ve fırsatlar sunabilir. 1973 yılında yapılan ilk çift taraflı anlaşma ile Türkiye ile Hindistan arasındaki ekonomik ilişkilerin çerçevesi belirlenmiştir. 1983 yılında ise, Hindistan Türkiye Ortak Ekonomik Komisyonu kurulmuştur ve o zamandan beri düzenli olarak toplanmaktadır. 1996'da kurulan Hindistan Türkiye Ortak Ekonomik Ticaret Konseyi ve Hindistan Türkiye Yöneticiler Ticaret Forumu gibi ticari kurumsal ilişkilerin kurulmuş olması son derece önemlidir. Hindistan ve Türkiye, Sivil Havacılık Anlaşması, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması, Turizm İşbirliği Anlaşması, Karşılıklı Teşvik ve Yatırımın Korunması Anlaşması, Hindistan Milli Ticaret Teşvik Merkezi ile Türkiye İhracatı Geliştirme Merkezi (İGEME) arasında yapılan Mutabakat Zaptı (MOU) gibi karşılıklı olarak ekonomik işbirliğini teşvik etmeye yönelik başka önemli anlaşmalar da yapmışlardır. Karşılıklı Mutabakat Zabıtları (MOU), ziraat, demiryolları, bilişim teknolojileri, bilim ve teknoloji ve hidrokarbon alanlarında imzalanmıştır.

Hindistan ekonomisinin gelişimi özellikle hangi sektörlerdedir? Ekonominin ana desteği, temeli nedir?

Hindistan hâlihazırda dünyadaki en büyük ekonomilerden birisidir. Milli gelir, 2006-2007 mali yılı için 894,1 milyar dolar iken, 2007-2008 mali yılı için bir trilyon dolara yükselmesi beklenmektedir. Hindistan'ın nüfusu yaklaşık olarak 1,1 milyardır. Bundan dolayı Hindistan hükümeti için, refahın ve gelirin bü-

tün nüfusa dağılımını unutmadan ekonomik büyüme hedeflerine ulaşmak, önceliklerinden birisidir. Dünya Bankası sıralamalarına göre Hindistan ekonomisi milli gelir bakımından dünyanın en büyük on ikinci ekonomisidir. Hindistan'ın toplam ihracatı 126 milyar dolar ve ithalatı da 185 milyar dolardır. Dış ticaret açığı, çoğunlukla ham petrol, doğal gaz ve bazı yatırım mallarının ithalatından kaynaklanmaktadır. Hindistan'ın toplam milli gelirinin sadece üçte biri, dış ticaret sektöründen elde edilmektedir. Bunun nedeni, Hindistan'da doyurulması gereken oldukça büyük bir yerel pazarın bulunmasıdır. Aslında, gelişmekte olan 350 milyonluk orta sınıf, diğer ülkelere de son derece büyük bir pazar sunmaktadır. Ulaşmak istenen dış ticaret hacmi hedefi, 400 milyar dolardır. Son Dünya Bankası verileri, Hindistan'ı Satın Alma Gücü (PPP) bakımından dünyanın üçüncü büyük ekonomisi olarak tanımlamaktadır. 2007 yılı için IMF verileri Hindistan'ın milli gelirinin 4,73 trilyon dolar olduğunu göstermektedir. Hindistan ekonomisi hâlâ gelişmektedir ve çok daha fazla bir büyüme potansiyeline sahiptir ve kişi başı gelir (reel olarak) hâlâ düşük olmasına rağmen Hindistan ekonomisinin büyüme hızında oldukça iyimser bir genel görünüme sahiptir.

Türk işadamlarının Hindistan'da yaptığı yatırımların miktarı nedir? Hindistan, Türkiye'de hangi alanlarda yatırım yapmaktadır?

Hindistan'daki Türk yatırımları henüz yeni başlamıştır. Söz konusu miktarlar düşük olmakla birlikte Türk işadamlarının gelecekteki girişimleri için Hindistan'a karşı ilgilerinin gitgide artmakta olduğunu görmekteyiz. Hint yatırımları da Türkiye'ye gelmeye başlamıştır. Geçtiğimiz birkaç yıl içinde başlatılmış olan büyük yatırım projeleri yürütmekte olan altmıştan fazla Hint firması bulunmaktadır. Bildiğiniz gibi Hindistan Petrol Şirketi'nin (Indian Oil Corporation - IOCL), Çalık Enerji ile ortaklaşa olarak Ceyhan'da kuracakları, beş milyar dolar maliyetli ve yılda 15 milyon ton kapasiteli petrol rafinerisi için Türkiye Devleti yetkili kurumları onay verdiler. Başka bir yatırım ise, Hindistan Petrol Şirketi'nin (Indian Oil Corporation - IOCL), Samsun-Ceyhan boru hattı girişimcileri ile yüzde 12,5'luk hissesinin yaklaşık 190 milyon dolar karşılığı satın alınması için imzaladıkları mutabakat zaptıdır.

Türk işadamlarına, Hindistan'da iş yapmaları için neler önerirsiniz?

Türk işadamları için Hindistan'da yapılacak ticaret için atılması gereken birinci adım ziyaret ederek, Hindistan'ın dinamik bir bölgesel Asya ekonomisi ol-

duğunu ve Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri ile uzun bir ticaret geçmişine sahip olduğunu bizzat kendilerinin görmesidir. Potansiyel sektörler, altyapı ve otoyollar, konut ve inşaat, bilişim teknolojileri, havaalanları, enerji, otomotiv, eczacılık ürünleri ve biyoteknoloji, tekstil, mobilya, ev eşyaları, turizm ve sinema sektörleridir. Hindistan'da da tıpkı Türkiye'deki gibi geleneksel değerlere, özellikle ailenin önemine inanılmaktadır. Her iki ülke de, aile işine ve işin devam ettirilmesi ve başarısı için çok önemli olan baba ve çocukları arasındaki özel ilişkiye karşı büyük bir saygı duymaktadır. Bu, Hindistan'a da, Türkiye'ye de özgü bir durumdur.

Ülkelerimiz arasındaki ticareti ve ekonomik ilişkileri geliştirmek için önerileriniz nelerdir?

Hindistan ve Türkiye son derece benzer ekonomilere sahiptir. Uzun yıllar boyunca her iki ülke de birbirine bakmak yerine Avrupa ve Amerika'ya odaklanmışlardır. Bugün Hindistan, ekonomik alanda bir oyuncu olarak tanınması sonucu, nihayet Türk işadamlarının ilgisini çekmeye başlamıştır. Aynı zamanda Hint işadamları da Türk ekonomisine büyük ilgi duymaktadırlar. Her iki ülkenin ticaret adamları, sadece birbirleri ile ticaret yapma konusunu incelemek yerine aynı zamanda deneyim ve uzmanlıklarını birleştirerek üçüncü ülkelerde ortaklaşa yatırım ve üretim yapmayı da düşünmelidirler.

Turizm potansiyeli nasıl değerlendirilebilir?

Türkiye'deki turizm sektörünün başarısı Hindistan için bir örnek teşkil edebilir. Hindistan'daki altyapının geliştirilmesiyle bu sektör son derece hızlı bir şekilde büyüyecektir. Türk işadamları bu önemli sektörde yatırım yaparak uzmanlıklarını paylaşabilirler.

TOBB'un bu konuda yapabilecekleri nelerdir? Nasıl bir katkıda bulunabilir?

Bu vesile ile TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu'na, Hindistan ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi için üstlenmiş olduğu önemli rolden dolayı teşekkür etmek istiyorum. Sayın Hisarcıklıoğlu, Eylül 2006'da İstanbul'da yapılan Hindistan Türkiye Yöneticiler Ticaret Forumu'nda şeref konuğumuzdu. Bu faaliyet sayesinde TOBB ile Hindistan Ticaret ve Sanayi Odaları Federasyonu (FICCI) arasındaki karşılıklı ilgi artmış ve kapsamlı bir işbirliği için bir yol açmıştır. TOBB ve Hindistan arasındaki bu dinamik ilişkiye katkı sağlama ayrıcalığına sahip oldum ve gelecekte de TOBB ve Hindistan arasındaki ilişkilerin çok daha başarılı bir şekilde artmasını dilerim.